

УДК: 658.14/.17

ГРАФІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПОТОЧНОЇ ЛІКВІДНОСТІ НА ОСНОВІ БАЛАНСУ КОМПАНІЇ**Кремень О. І., к.е.н.****Юрченко В. В.***Українська академія банківської справи*

У статті досліджено методику графічного контролю фінансової стійкості та поточної ліквідності на основі балансу підприємства з використанням уніфікованого графіка. Графічний спосіб представлення даних є найбільш наочним і таким, що надає можливість поєднувати результати аналізу декількох показників, наприклад фінансової стійкості і поточної ліквідності. У статті представлено спосіб побудови уніфікованого графіка фінансової стійкості та поточної ліквідності на основі балансу компанії «Альфа». Уніфікований графік будується шляхом поєднання окремих графіків фінансової стійкості і поточної ліквідності зі спільними осями координат. Наведений у статті приклад графічного контролю фінансової стійкості і поточної ліквідності показує, що, користуючись розробленим методом, можна не тільки провести оцінку фінансового стану компанії на звітну дату, але й планувати зміну питомої ваги необоротних активів, запасів і витрат майбутніх періодів, власного капіталу та довгострокових зобов'язань з метою покращення фінансової стійкості і поточної ліквідності.

Ключові слова: фінансовий стан підприємства, фінансова стійкість, поточна ліквідність, баланс підприємства, коефіцієнт, уніфікований графік.

UDC: 658.14/.17

GRAPHIC CONTROL AND FINANCIAL STABILITY BASED ON CURRENT LIQUIDITY OF BALANCE**Kremen O., Ph.D.****Yurchenko V.***State Higher Educational Institution «Ukrainian Academy of Banking»*

The article deals with the methods of graphical control of financial stability and current liquidity based on balance sheet using a unified graph. Graphical way of presenting data is the most visual and the one that provides the opportunity to combine the results of analysis of several indicators, such as financial stability and current liquidity. The article presents a method for constructing a unified graph of financial stability and current liquidity based on balance sheet of «Alpha». Unified graph is constructed by combining separate graphs of financial stability and current liquidity with common coordinate axes. The example of graphical monitoring of financial stability and current liquidity that is represented in the article shows that using the

developed method gives an opportunity not only to evaluate the financial condition at the reporting date, but also plan the change of specific weight of noncurrent assets, inventories and deferrals, owner's equity and long-term liabilities to enhance the financial stability and current liquidity.

Keywords: financial position, financial stability, current liquidity, balance sheet, ratio, unified schedule.

Актуальність проблеми. Важливими фінансовими показниками, які знаходяться у сфері уваги вищого керівництва підприємства, є фінансова стійкість і поточна ліквідність. Вони використовуються для оцінки фінансового стану підприємства, його економічної надійності, кредитної конкурентоспроможності, ймовірності банкрутства та слугують інструментом для прийняття управлінських рішень.

Особливістю цих показників є наявність встановлених меж їх зміни, тому порівнюючи їх планові чи фактичні значення, отримані розрахунковим шляхом за прийнятими критеріями, можна здійснювати контроль та подальше регулювання фінансового стану підприємства.

Аналіз останніх наукових досліджень. Дослідженню проблем фінансової стійкості та поточної ліквідності на підприємстві присвячені роботи відомих зарубіжних та вітчизняних авторів, серед яких: Абрютіна М. С. [1], Білик М. Д. [2], Бурденко І. М. [3], Гаврисюк Я. П. [4], Давиденко Н. М. [5], Донченко Т. В. [6], Кизим М. О. [7], Коваленко В. В. [8], Кравченко О. С. [9], Мамонтова Н. А. [10], Савицька Г. В. [11], Цал-Цалко Ю. С. [12] та інші. Аналіз праць вказаних вчених показав, що разом з достатньою глибокою спрацьованістю має місце дискусійність, а також суперечливість підходів. Сутність понять та значення фінансової стійкості й поточної ліквідності у науковій літературі висвітлені досить широко, проте залишається нерозкритим питання їхнього контролю та методів, за допомогою яких такий контроль може здійснюватися.

Метою статті є дослідження методики графічного контролю фінансової стійкості й поточної ліквідності на основі Балансу підприємства шляхом побудови уніфікованого графіка.

Викладення основного матеріалу дослідження. Одним із найбільш ефективних і наочних способів контролю фінансової стійкості та поточної ліквідності підприємства є графічний. Представимо спосіб

побудови уніфікованого графіка фінансової стійкості й поточної ліквідності компанії «Альфа» та здійснимо графічний контроль за даними Балансу (Звіту про фінансовий стан) підприємства. Для цього необхідно визначити питомі значення окремих показників із Балансу, які дозволяють не лише фіксувати становище підприємства на звітний момент, але й планувати його зміни в перспективі.

Запропонований спосіб графічного контролю включає вибір системи координат, побудову двох областей зміни фінансової стійкості та двох областей зміни поточної ліквідності, а також аналіз результатів, висновки і рекомендації.

Для побудови уніфікованого графіка використовують систему координат (рис. 1), в якій вісь абсцис показує питому вагу суми власного капіталу (ВК) і довгострокових зобов'язань (ДЗ) до валюти балансу (Б), вираженої у відсотках, а вісь ординат представляє питому вагу суми необоротних активів (НА), запасів і витрат майбутніх періодів (З) до валюти балансу, також вираженої у відсотках.

$$\left[\frac{НА}{Б} + \frac{З}{Б}\right], \%$$

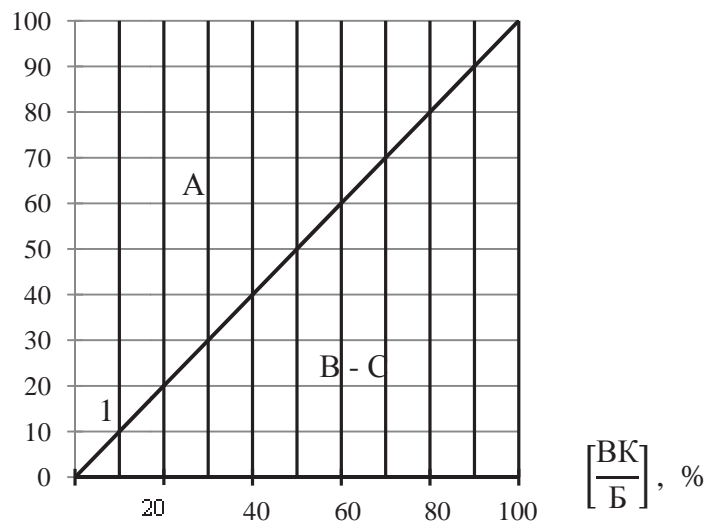


Рис. 1 – Область зміни фінансової стійкості

В основі побудови області фінансової стійкості на уніфікованому графіку (лінія 1 на рис. 1) лежать нерівності, які розраховуються за формулами (1) та (2):

$$ВК - НА - З > 0, \quad (1)$$

$$ВК > НА + З. \quad (2)$$

Якщо члени нерівності (2) поділити на валюту балансу, то нерівність набуває вигляду (3).

$$\frac{BK}{B} > \frac{HA}{B} + \frac{3}{B} \quad (3)$$

При цьому гранична лінія 1 розділить площину на область фінансової стійкості (B-C) і область фінансової нестійкості (A).

Слід зазначити, що на графіку фінансової стійкості (рис. 1) може бути нанесено декілька точок, які відображають фінансовий стан підприємства на різні дати. Такий графік показує зміни у фінансовій стійкості за рахунок проведення різноманітних виробничих, фінансових і організаційних заходів.

В основі побудови області поточної ліквідності на уніфікованому графіку (лінія 2 на рис. 2) лежить визначення коефіцієнта поточної ліквідності ($K_{пл}$) як відношення суми оборотних активів (OA) до суми короткострокових зобов'язань (KЗ), яке повинно бути рівним чи більшим за критичне значення (ЗК). $K_{пл}$ розраховується за формулою (4).

$$K_{пл} = \frac{OA}{KЗ} \geq ЗК [1,2,3], \text{ де } ЗК = 2 \quad (4)$$

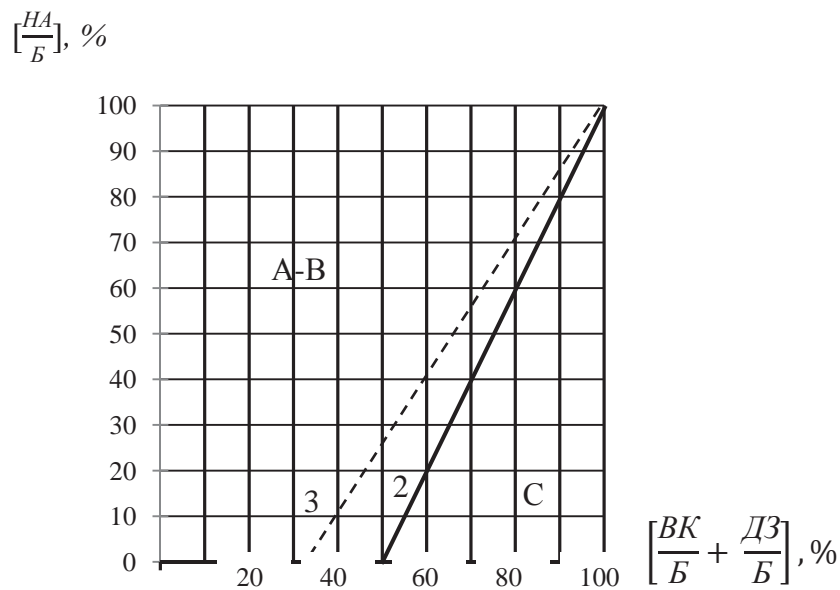


Рис. 2 - Область зміни поточної ліквідності

Оскільки на уніфікованому графіку відсутні координатні осі, які виражають оборотні активи і короткострокові зобов'язання, то в умові (5) необхідно перейти до питомої ваги необоротних активів (HA) і власного капіталу (BK) з довгостроковими зобов'язаннями (DЗ) у підсумку Балансу. У результаті перетворення і приймаючи $K_{пл} = 2$, одержимо (5) або (6).

$$K_{пл} = \frac{Б - НА}{Б - (ВК + ДЗ)} = 2 \quad (5)$$

$$\frac{НА}{Б} = 2 \left(\frac{ВК}{Б} + \frac{ДЗ}{Б} \right) - 1 \quad (6)$$

Графік поточної ліквідності (рисунок 2) ділить площину на дві області: А - В – область поточної ліквідності з $K_{пл} < 2$ і С – область поточної ліквідності з $K_{пл} > 2$.

Якщо підприємство орієнтується на інше значення коефіцієнта поточної ліквідності, то, користуючись порядком перетворень (4)-(6), можна побудувати графік, наприклад, для $K_{пл} = 1,5$ (лінія 3 на рис. 2).

Використовуючи спільні координатні осі $\left(\frac{ВК}{Б} + \frac{ДЗ}{Б}\right)$ і $\left(\frac{НА}{Б} + \frac{З}{Б}\right)$, графік фінансової стійкості і графік поточної ліквідності можна об'єднати в один (рис. 3) з граничними лініями 1 та 2.

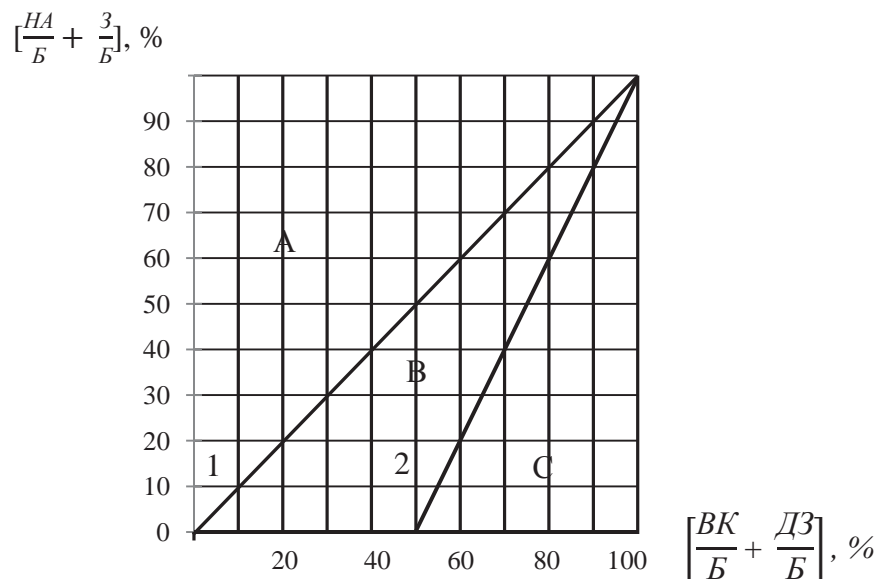


Рис. 3 – Уніфікований графік фінансової стійкості і поточної ліквідності

На цьому уніфікованому графіку на основі даних бухгалтерської звітності можна знайти точки, які відображають фактичну фінансову стійкість і поточну ліквідність підприємства на момент фіксованої дати.

Уніфікований графік фінансової стійкості та поточної ліквідності не тільки показує бажані напрямки зміни цих питомих показників, але й вказує на існування певних взаємозв'язків між фінансовою стійкістю й поточною ліквідністю.

З графіка видно, що для покращення значень обох показників необхідно:

– знизити долю осі $\left(\frac{НА}{Б}\right)$ і $\left(\frac{З}{Б}\right)$ за рахунок збільшення частки осі $\left(\frac{ОА}{Б}\right)$;

– збільшити частку осі $\left(\frac{ВК}{Б}\right)$ і $\left(\frac{ДЗ}{Б}\right)$ за рахунок зниження частки $\left(\frac{КЗ}{Б}\right)$.

І навпаки, погіршення цих показників пов'язане:

– зі збільшенням $\left(\frac{НА}{Б}\right)$ і $\left(\frac{З}{Б}\right)$, що приводить до зменшення $\left(\frac{ОА}{Б}\right)$;

– зі зменшенням $\left(\frac{ВК}{Б}\right)$ і $\left(\frac{ДЗ}{Б}\right)$, що приводить до збільшення $\left(\frac{КЗ}{Б}\right)$.

Разом з тим, існує істотний взаємозв'язок між фінансовою стійкістю, поточною ліквідністю і співвідношенням величини запасів і витрат майбутніх періодів, а також різницею між короткостроковими і довгостроковими зобов'язаннями, які накладають певні обмеження на ці рекомендації.

Таким чином, виникає чотири типових ситуації:

– фінансова стійкість (область В - С) при $K_{пл} > 2$ (область С) – необхідно підтримувати досягнуті співвідношення між показниками;

– фінансова стійкість (область В - С) при $K_{пл} < 2$ (область А - В)

– для підвищення $K_{пл}$ необхідно знижувати $\left(\frac{НА}{Б}\right)$ і збільшувати $\left(\frac{ВК}{Б}\right)$, а при збільшенні $\left(\frac{ВК}{Б}\right)$ і $\left(\frac{ДЗ}{Б}\right)$ необхідно дотримуватися виконання такого співвідношення $КЗ - ДЗ > З$;

– фінансова нестійкість (область А) при $K_{пл} > 2$ (область С) – для підвищення фінансової стійкості необхідно знижувати $\left(\frac{НА}{Б}\right)$ і $\left(\frac{З}{Б}\right)$ та збільшувати $\left(\frac{ВК}{Б}\right)$ при дотриманні співвідношення $З > КЗ - ДЗ$.

– фінансова нестійкість (область А) при $K_{пл} < 2$ (область А - В) - для підвищення фінансової стійкості і підвищення $K_{пл}$ необхідно знижувати $\left(\frac{НА}{Б}\right)$ і $\left(\frac{З}{Б}\right)$, збільшувати $\left(\frac{ВК}{Б}\right)$ і $\left(\frac{ДЗ}{Б}\right)$, обов'язково виконуючи умову нерівності $З > КЗ - ДЗ$.

На основі даних Балансу (Звіту про фінансовий стан) проведемо графічний контроль фінансової стійкості та поточної ліквідності компанії «Альфа» за 2014 рік.

Побудуємо координатну сітку графіка зі спільними осями і проведемо граничні лінії фінансової стійкості (1) і поточної ліквідності (2) з $K_{пл} = 2$ (рис. 4).

За даними бухгалтерського Балансу (Звіту про фінансовий стан) компанії «Альфа» за 2014 рік (табл. 1) визначимо координати точок фінансової стійкості (С) й поточної ліквідності (Л) на початок (відповідно, C_1 і L_1) і на кінець (C_2 і L_2) звітного періоду, використовуючи описану вище методику.

$$\left[\frac{HA}{B} + \frac{3}{B} \right], \%$$

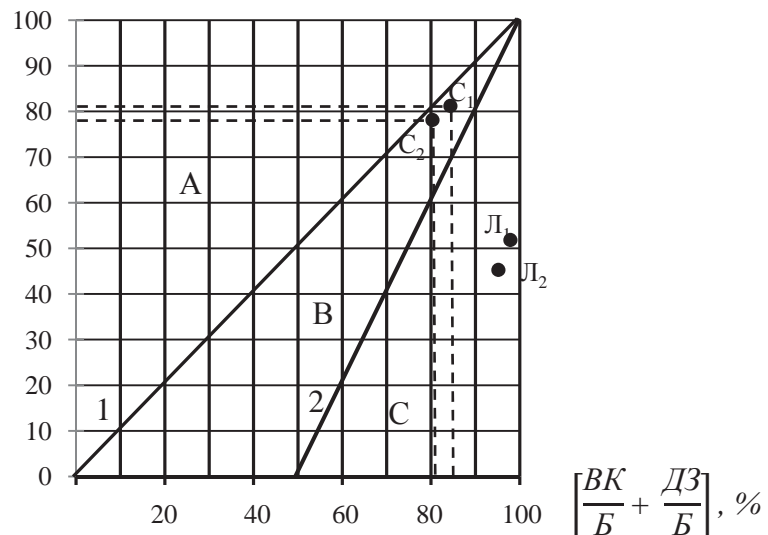


Рис. 4 – Положення точок фінансової стійкості й поточної ліквідності компанії «Альфа» у 2014 році

Таблиця 1 – Баланс (Звіт про фінансовий стан) компанії «Альфа» за 2013-2014 рр., тис. грн.

Актив	Рік		Пасив	Рік	
	2013	2014		2013	2014
Необоротні активи	9327	8995	Власний капітал	14922	17101
Основні засоби	7377	8713	Статутний капітал	0	0
Оборотні активи	9286	11151	Додатково вкладений капітал	0	181
Запаси	5166	7305	Інший капітал	0	0
Дебіторська заборгованість	1851	1702	Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)	14922	16920
Грошові кошти	2084	2000	Довгострокові зобов'язання	3244	2004
			Короткострокові зобов'язання	447	1041
Баланс	18613	20146	Баланс	18613	20146

Із загального аналізу графіка видно, що точка C_1 лежить нижче граничної лінії 1 й знаходиться в області стійкого фінансового положення (область В - С). Точка L_1 лежить нижче граничної лінії 2 (область С) при $K_{пл} > 2$. Положення точок відповідає типовій ситуації 1.

Через рік стійкість фінансового положення збереглася (область В - С), проте точка C_2 дещо приблизилась до лінії 1. Це пояснюється збільшенням питомої ваги власного капіталу з 80,2% до 84,9%, тобто на 4,7%, і питомої ваги запасів з 27,8% до 36,3%, тобто на 8,5%, та зменшенням частки необоротних активів з 50,1% до 44,7%, тобто на 5,4%.

У той же час за досліджуваний період дещо погіршилась поточна ліквідність – точка L_2 змістилася ближче до граничної лінії 2 вліво, тобто залишається знаходитися нижче граничної лінії 2 ($K_{пл} = 2$). Стан господарства характеризує типову ситуацію 1. Погіршення коефіцієнта $K_{пл}$ спричинене зменшенням питомої ваги власного капіталу і довгострокових зобов'язань з 97,6% до 94,8%, тобто на 2,8% та зменшенням питомої ваги необоротних активів з 50,1% до 44,7%, тобто на 5,4%.

Висновки. Умовою й гарантією виживання та ефективного розвитку будь-якої компанії, як бізнес-процесу, є фінансова стійкість. Не менш важливим показником для підприємства є його ліквідність. Таким чином, фінансова стійкість і поточна ліквідність вважаються найкращими індикаторами оцінки фінансового стану компанії у довгостроковій та короткостроковій перспективі відповідно.

Графічний метод аналізу фінансової стійкості й поточної ліквідності дозволяє найбільш наочно охарактеризувати фінансовий стан підприємства на основі даних бухгалтерської звітності. У статті представлено спосіб побудови уніфікованого графіка фінансової стійкості та поточної ліквідності компанії «Альфа». Наведений приклад графічного контролю фінансової стійкості і поточної ліквідності показує, що, користуючись розробленим методом, можна не тільки провести оцінку фінансового стану підприємства на звітну дату, але й планувати зміну питомої ваги необоротних активів, запасів і витрат майбутніх періодів, власного капіталу та довгострокових зобов'язань з метою покращення фінансової стійкості і поточної ліквідності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Абрютіна М. С. Финансовый анализ/ М. С. Абрютіна // М.: Дело и Сервис. - 2011. – С. 192.

2. Білик М. Д. Методи фінансового планування і прогнозування в управлінні фінансами / М. Д. Білик // Збірник наукових праць. – Київ. Науково-дослідницький економічний інститут. – 2006. – Вип.9. – С. 79-84.
3. Бурденко І. М. Фінансова стійкість підприємств торгівлі та її забезпечення в умовах трансформації національної економіки / І. М. Бурденко // Вісник ОДЕУ. – 2008. - № 2.- С. 40-45.
4. Гаврисяк Я. П. Оцінка фінансового стану підприємства за допомогою показників ліквідності та платоспроможності [Електронний ресурс] / Вісник ХПІ // Я. П. Гаврисяк. - Режим доступу : http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/6266/1/vesnik_HPI_2012_6_Havrysiuk_Otsinka.pdf.
5. Давиденко Н. М. Фінансова стійкість корпоративного підприємства аграрної сфери / Н. М. Давиденко // Вісник КНТЕУ. – 2009. - № 2. – С. 50-58.
6. Донченко Т. В. Теоретичні основи формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства / Т. В. Донченко // Вісник хмельницького національного університету. – 2010. – № 1. – Т. 1. – С. 23-27.
7. Кизим М. О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: Монографія/ М. О. Кизим, В. А. Забродський, В. А. Зінченко, Ю. С. Копчак. – Харків: ВД «ІНЖЕК». - 2009. – С. 144.
8. Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика / В. В. Коваленко// Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ». - 2010. – С. 228.
9. Кравченко О. С., Шкряда Н. В. Діагностика фінансової стійкості підприємства на основі комбінування збалансованої системи показників з іншими методами [Електронний ресурс] / О. С. Кравченко, Н. В. Шкряда // -Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer 30/767.pdf>.
10. Мамонтова Н. А. Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення: Автореф. дис. канд. екон. наук / Н. А. Мамонтова // Ін-т економ. НАН України. - К. - 2006. – С. 16.
11. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. - 2-ге видан., випр. і доп. / Г. В. Савицька // К. - 2005. – С. 662.
12. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: Підручник. / Ю. С. Цал-Цалко // К.: Центр учбової літератури. - 2008. – С. 566.